

A U R A

TIDSKRIFT FÖR AKADEMISKA STUDIER AV NYRELIGIOSITET

Anders Haag, *Att vinna en tro och förlora sig själv. Om livet i sekter och karismatiska grupper*, Stockholm: Natur & Kultur 2009

Erik A. W. Östling

Aura: Tidskrift för akademiska studier av nyreligiositet, Vol. 2 (2010), 106–108.
doi: <https://doi.org/10.31265/aura.470>

De första tio årgångarna, utgivna mellan 2009 och 2018, av *Aura: Tidskrift för akademiska studier av nyreligiositet* (ISSN: 2000-4419) publicerades ursprungligen i tryckt format. Från och med volym 11 (2020), har tidskriften omarbetats till en diamond open access-tidskrift, och har bytt namn till *Aura: Tidskrift för akademiska studier av nyreligiositet* (ISSN: 2703-8122). Samtliga artiklar, redaktionella texter och bokrecensioner från volymerna 1–10 publiceras nu online med open access (Creative Commons BY-SA 4.0 licence) med tillstånd från författarna.

For the first ten volumes, published between 2009 and 2018, *Aura: Tidskrift för akademiska studier av nyreligiositet* (ISSN: 2000-4419) was exclusively available in printed form. Starting with volume 11 (2020), the journal is re-envisioned as a diamond open access journal and will be renamed *Aura: Tidskrift för akademiska studier av nyreligiositet* (ISSN: 2703-8122). All articles, editorials, and reviews from volumes 1–10 are published online in open access form (Creative Commons BY-SA 4.0 licence) with the permission of the author(s).

Recensioner

Anders Haag, *Att vinna en tro och förlora sig själv. Om livet i sekter och karismatiska grupper*, Stockholm: Natur & Kultur 2009.

Anders Haag, journalist på Svenska dagbladet och före detta hängiven munk inom Krishnarörelsen, har skrivit en bok som i kontrast till flertalet populära framställningar av nya religiösa rörelser inte väljer någon sida i en polariserad debatt. Haag har dock på inget sätt låtit någon järnridå sänka sig ner och skilja ut just religiösa grupperingar från andra mer sekulära (generellt förlitar han sig på att läsaren själv har en underförstådd förståelse för vad som skiljer religiöst från ickereligiöst); och även om lejonparten handlar om religiösa grupper blir även vad han kallar för ”politiska sekter” (politiska grupper på yttersta vänster- och högerkanten), samt kriminella gäng och fotbollsfirmor analyserade. Kanske kan någon uppfatta det som en inbjudan till ett ”guilty by association-tänkande” när både fredliga och mindre fredliga grupper sida vid sida redogörs för; men Haag är noggrann i att markera att även om det kan finnas grundläggande likheter i den enskilde människans dragning till gruppens gemenskap är det alldeles för förenklat att se alla grupperingar som identiska.

Utan att varken idyllisera eller svartmåla söker han utifrån dels de enskilda medlemmarnas, men även gruppdynamikens, perspektiv undersöka och förstå medlemskapets lockelse; samt även de problematiska aspekter som lätt kan uppstå i alla mänskliga grupperingar.

Genomgående i boken är ett stildrag där Haag varvar mer teoretiska diskussioner (från discipliner som sociologi, psykologi, religionshistoria och sociobiologi) med tillbakablickar på sin egen bakgrund inom ISKCON. Utöver att använda sig av egna personliga erfarenheter använder han sig av en rad personporträtt av olika människor från olika rörelser, både nuvarande medlemmar och de som valt att lämna medlemskapet bakom sig (just avhoppare tillägnas även de två av-

slutande kapitlen i boken där Haag redogör för den problematik som kan, men inte av nödvändighet måste, uppstå i och med upp- brytandet och bytandet av världsbild). Generellt fungerar denna in- ramning väldigt bra och ger boken en journalistisk touche, fjärran från den sensationslystna kvällstidningsjournalistik som Haag med emfas vänder sig emot.

Det kanske mest kritiska av bokens kapitel är betitlat "Narcissisten på tronen" och redogör för gruppernas ledande skikt. Även om Haag inte sticker under stolen med möjligheten att det i vissa fall är narcis- sism och maktens berusning som driver den som startar en alternativ religion menar han samtidigt att ingen religion skulle ha överlevt utan det samspel som uppstår mellan ledare och hängivna. Karisman är inte något som ledaren själv säger sig vara i besittning av utan något som läggs på denne av anhängarna. Haag ger även plats för diskussion om de gånger då medlemskap i mer eller mindre slutna grupper lett till destruktiva handlingar. Även här undviker han den sorts sensations- skriverier som berättelser om Peoples Temple, Heavens Gate eller Knutby Filadelfia tyvärr gärna inbjuder till.

En av bokens stora förtjänster är försöket att avexotifiera "sekt- medlemmar" som grundläggande väsensskilda från gemene man. Haag undviker förenklade förklaringsmodeller som hjärntvätt eller tanke- kontroll och försöker istället, och i min mening helt riktigt, förstå en- gagemanget, på både gott och ont, i från mittfåran avvikande grupper utifrån ett grundläggande mänskligt behov av tillhörande en gemen- skap.

Det kan tyckas problematiskt att Haag väljer att använda begreppet *sekt* i och med de negativa konnotationer det bär på. Han är dock tydlig med att han inte ämnar använda det som ett nedsättande epitet, och stipulerar en definition tagen ur Nationalencyklopedin: "[r]eli- giösa (oftast små) grupper som 'markant avviker från den eller de reli- giösa huvudlinjerna i ett samhälle ... politiska ytterlighetsgrupper o.d.'" (s. 17). Klart är därför att det inte är i pejorativ bemärkelse som begreppet figurerar hos Haag; problemet är dock att ett ord som sekt

svårligen kan lösgöra sig från de stereotyper det är behäftat med. Risken med att använda ett så pass laddat begrepp är att det lätt i olika läsares sinnen kan föra med sig just de associationer som Haag söker problematisera. I boken använder sig Haag stundtals även av begreppet *kult*, som han en smula fattigt definierar som att "[e]n kult liknar en sekt, men är mer löst sammanhållen" (s. 54). Boken hade vunnit på att en mer systematisk redogörelse för olika klassifikationstyper av organisationer. Tyvärr framstår det som lätt rörigt när Haag i åtminstone ett fall (om raëlianerna) använder båda begreppen om samma grupp. Som termerna är stipulerade i boken ter sig den ena inte som en delmängd av den andra, och inte heller som att de är synonyma.

Boken hade även vunnit på en utförligare användning av referenser i den löpande texten, eller att en notapparatur hade använts. Påståenden som att "[d]et finns till och med rapporter om självhjälpsgrupper där cancersjukas liv har förlängts i jämförelse med kontrollgrupper som inte deltog i denna sorts samtal" (s. 72) blir väldigt sensationalistiska och svårverifierade utan en källhänvisning.

På det hela taget har Haag skrivit en trevlig och stimulerande bok som torde kunna fungera bra som en introduktion in i det spännande, men av fördomar omgärdade, ämne som vår tids religiösa minoriteter utgör.

- Erik A. W. Östling, amanuens vid religionshistoriska avdelningen; institutionen för etnologi, religionshistoria och genusstudier, Stockholms universitet.

Håkan Järvå (red.), *Sektsjuka: Bakgrund-uppbrott-behandling*, Lund: Studentlitteratur 2009.

Sammanfattning

År 2009 utkom boken *Sektsjuka: Bakgrund-uppbrott-behandling* på Studentlitteratur. Boken handlar om de psykiska tillstånd vissa per-